

העתקת מקום מגורים והגירה של ילדים להורים גרושים

ד"ר, עו"ד רונן דליהו

מייסד ובעלים של דליהו רונן ושות' מעורר עורכי דין, מומחה בדיני משפחה וירושה שימש בעבר כיו"ר הפורום הארצי לדיני משפחה וירושה בלשכת עורכי הדין

בשנים האחרונות אנו עדים למקרים רבים בהם הורים גרושים או פרודים מעוניינים לעקור ממדינה אחת למדינה אחרת, אם לפרק זמן מוגבל לשם עבודה, שליחות, לימודים מתקדמים ואם לצמיתות למדינה בה יקבעו את מרכז חייהם. אך מה עם הילדים אשר נמצאים באמצע?

ויוכך טובתו של הקטין לקבוע האם הדבר מייטיב עמו אם לאו, יכריע האם מדובר בגחמה רגעית של אחד ההורים או באמת באינטרס לגיטימי שלא יפגע בקטינים ולא ינתק אותו מההורה האחר.

כל מקרה יבחן לגופו ואם כבר אושרה לקטין העתקת מקום המגורים בית המשפט יקבע את הסדרי הביקורים והקשר עם ההורה שנתר בארץ וכן ערבות מתאימות לביצוען.

מהי תחולת אמנת האג במקרה של חטיפת ילד?

חשוב להדגיש, במקרים שלא גובשה הסכמה בין ההורים להעתקת מקום המגורים וגם לא התקבלה הכרעה שיפוטית בנושא העתקת מקום המגורים לפרק זמן מוגבל או קבוע, ואחד ההורים לוקח את הילד מבלי רשות של ההורה האחר, במקרים אלה חל חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים), תשנ"א-1991.

החוק קובע שבמקרה שכזה, יש להחזיר את הקטין למקום המגורים הרגיל שבו הוא התגורר, בחזקת "עזרה ראשונה". על האמנה האמורה חתומות למעלה משמונים מדינות שמחויבות לה. חשוב להדגיש, כי ההליכים בכל הנוגע לחטיפת ילדים, הינם הליכים מהירים מאוד בהתאם לכללים הנהוגים, מתוך הנחה שטובתו של הקטין לחזור במהירות למדינת מוצא שממנו נחטף. במדינה זו אמורים להתנהל ההליכים לגבי טובתו משמורתו ויתר ההליכים הנוגעים לו.

מה האלטרנטיבות העומדות בפני הורה בהעדר הסכמה של האחר?

בהעדר הסכמה של שני ההורים, בפני ההורה המעוניין בהגירה עם הקטין שתי אלטרנטיבות: הדרך החוקית - פניה לבית המשפט למשפחה בתביעת הגירה תוך פירוט הנסיבות המחייבות העתקת המגורים והסבר מניח את הדעת בדבר השיקולים שעומדים בבקשת ההגירה. כמו כן, יש צורך לשכנע את בית המשפט כי הדבר עומד בקנה אחד עם האינטרסים של הילד וטובתו.

האלטרנטיבה האחרת, הדרך הבלתי חוקית - לעזוב את הארץ עם הקטין בלא הסכמת ההורה האחר, בהנחה שהדבר אפשרי טכנית, בפעולה זו הוא בעצם מבצע חטיפה של ממש שנוגדת את אמנת האג הבין לאומית בדבר חטיפות ילדים שבצידה סנקציות אזרחיות ופליליות מרחיקות לכת.

מהו העיקרון שעל פיו פוסק בית המשפט בסוגיה?

בענייני הגירה, כמו גם בעניינים רבים אחרים בתחום דיני המשפחה עיקרון טובת הקטין מושל בכיפה. בית המשפט יטה לבחון כל מקרה לגופו, להיעזר בחוות דעת מומחה כמו פסיכולוג או אפילו פסיכיאטר. לקבל תסקיר סעד של גורמי הרווחה המקצועיים. לעיתים גם ימנה בית המשפט אפוטרופוס לדין לקטין שישמיע את קולו. רק לאחר בחינת מכלול האינטרסים

הקטינים היו מצויים ב"משמורת משותפת" וחלוקת זמני שהייה שוויוניים עם הקטינים. כמו כן, סוגיית הניתוק בולטת במיוחד בישראל משום שבה ההגירה היא לעולם למדינה מרוחקת, ללא גבול משותף, ועל כן המפגשים בין ההורה לילד כרוכים במאמץ פיסי וכלכלי רב.

ובמרכז הזירה זכות הילד - להמשכיות והתפתחות טובה בחייו, מניעת טלטול אם זה לא יטיב עמו ולהמשכיות הקשרים עם כל אחד מהוריו, משפחתו המורחבת חבריו והמסגרות בהן הוא מצוי. ומנגד, האם הוא יוכל להמשיך ולגדול במשמורת של הורה מתוסכל שאינו מצליח לממש את רצונותיו ונמנע ממנו לשנות את מקום מגוריו?

מה קובע החוק הישראלי בנושא הגירה של קטינים בין מדינות?

בישראל אין חוק ספציפי המסדיר את נושא ההגירה של קטינים בין מדינות, והסוגיה מוסדרת במספר סעיפים כללים בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב - 1962, סעיפי החוק קובעים כי שני ההורים, שהינם אפוטרופוסים הטבעיים של הקטינים, בין אם הם גרושים ובין אם לאו, נדרשים לקבוע במשותף את מקום המגורים של הקטין ובהעדר הסכמה יכריע בנושא בית המשפט המוסמך שהינו בית המשפט למשפחה.

בשנים האחרונות (כמובן שהשמות שונו וחלק מהפרטים הושמטו במכוון) ומהווים חלק מסוגיה רחבה יותר של הגירת קטינים ממדינה אחת לאחרת, במקרה שהורי הקטינים פרודים או גרושים.

מהם האלטרנטיבות המשפטיות השונות בבקשת הורה לעקור עם הקטין למדינה אחרת?

בשנים האחרונות ועם הפיכתו של העולם ל"כפר גלובאלי" אנו עדים למקרים רבים בהם הורים גרושים או פרודים מעוניינים לעקור ממדינה אחת למדינה אחרת, אם לפרק זמן מוגבל לשם עבודה, שליחות, לימודים מתקדמים ואם לצמיתות למדינה בה יקבעו את מרכז חייהם. אך מה עם הילדים אשר מצויים בתווך?

במקרים מעין אלה עומדים על הפרק אינטרסים משפטיים מגוונים שלעיתים אף מתנגשים זה עם זה: מחד, זכות ההורה שבמשמורתו מצויים הקטינים ומעוניין להגר, מתוך בחירה היכן וכיצד לחיות את חייו, זכות אשר עשוים להיכרך בה זכויות נוספות - הזכות למימוש עצמי, הזכות להקמת משפחה חדשה, ללימודים, לעבודה וכיוצ"ב; מנגד, זכות ההורה הנשאר בארץ להמשיך קשר מייטיב עם ילדו ולקבלת החלטות על ילדו; ונדגיש, הבעיה רק מעצימה אם לאחר הגירושי

יוני והילה תושבי מרכז הארץ, הורים לשני ילדים בני 10 ו-7, התגרשו לפני כשלוש שנים לאחר מאבק לא פשוט, סביב נושא הילדים וחלוקת הרכוש. לאחרונה, מבקשת הילה להעתיק את מקום מגוריה, עם שני ילדיהם המשותפים, אשר מצויים בחזקתה, לאחת ממדינות אירופה, שם הכירה בן זוג, איש עסקים מצליח ואמיד, גם הוא אב לילד מנישואיו הראשונים, ועמו הילה מבקשת למסד את הקשר הזוגי. יוני, שבמשך שנות הנישואים וגם לאחריהן, דאג לילדים, נפגש עימם בקביעות והיווה אב מייטיב, חש כעת פגוע, מרומה וכועס על שעוללות להישלל ממנו הזכויות הבסיסיות להמשיך ולהיפגש עם שני ילדיו בקביעות ולהיות מעורב בנעשה עימם. הוא אינו רוצה להיות רק אב באמצעות קשר טלפוני או אינטרנטי ולראות את ילדיו אחת לשנה, ולכן הוא מתנגד לחלוטין להוצאתם של הילדים מהארץ.

מוריה מרצה בכירה באחת האוניברסיטאות בארץ אשר לה ולבן זוגה בנפרד, נולדה לפני כעשר שנים בת משותפת, מעוניינת בקיץ הקרוב לנסוע למשך כשנה לשנת השתלמות בחו"ל ביחד עם הילדה. האב מתנגד לכך בטענה שיימנע ממנו קשר הולם עם ביתו.

מצבים אלה ואחרים הם דוגמאות למקרים שטופלו במשרדנו